

KOMPLEX TÉMÁK
SOKRÉTŰ TANTÁRGYAK

Németh Szilvia

Globális nevelés

A válaszadó magyar
pedagógusok szemével

anthro p o l i s

KOMPLEX TÉMÁK
SOKRÉTŰ TANTÁRGYAK

Németh Szilvia

Globális nevelés

A válaszadó magyar
pedagógusok szemével

anthro p o l i s

Tartalom

1. Bevezetés	4
2. A kutatás módszertana	5
A kutatási eredmények általánosíthatósága, az érvényesség korlátjai	6
Az online kérdőívre válaszoló pedagógusok fő jellemzői	6
A fókuszcsoportos beszélgetés alanyai	7
3. A kutatás fő eredményei	8
A globális nevelés meghatározása és tartalma	8
4. A globális nevelés munkamódszerei – pedagógiai módszertan és tanulásszervezés	14
5. Saját fejlesztésű feladatok	20
6. Oktatási segédanyagok használata	23
7. Alapmegoszlások – függelék	27
8. Summary	44

1

Bevezetés

A jelen kutatásra az Anthropolis Egyesület megbízásából, az Európai Bizottság társfinanszírozásában megvalósuló Komplex témák – sokrétű tantárgyak (Global Issues – Global Subjects) elnevezésű nemzetközi projekt keretein belül került sor. A vizsgálat célja a globális nevelés jelenlegi helyzetének megismerése, feltárása volt a hazai köznevelési gyakorlatban. A szemlélet ismertségének felmérése, az osztályteremben és azon kívül használt módszerek, felhasznált segédanyagok feltérképezése, illetve az esetleges szakmai támogatási igények számbavétele. A kutatás eredményeinek segítségével – a nemzetközi projekt során – a tanári igényeknek megfelelő, a globális nevelés szemléletét tükröző tananyagok készülnek, amelyek használatára rövid és hosszú távú képzések szerveződnek majd.

2

A kutatás módszertana

A jelen kutatás konceptuális keretét az Anthropolis Egyesület által megnevezett szakmai anyagok¹ fogalomkészlete határozta meg. A kutatási dizájn kialakítása azt célozta, hogy körüljárjuk a globális nevelés tanári definícióit, hogy kiderítsük, mely tantárgyak, tématerületek és témakörök teszik leginkább lehetővé a globális nevelési tartalmak tanórai jelenlétét, hogy mely tanulásszervezési módszerek a legalkalmasabbak e tartalom feldolgozására, illetve hogy a pedagógusok fejlesztenek-e saját feladatokat ilyen céllal, s ha igen, milyenek ezek a feladatok. A kutatás fontos célja volt az is, hogy kiderüljön, milyen szakmai támogatást tartanak szükségesnek a tanárok, azaz mik lennének azok az eszközök, amelyek rendelkezésre bocsátásával nagyobb teret kaphatna a hétköznapi tanítási gyakorlatukban a globális szemlélet.

Erre a célra, egyfajta háromszögelésre épülő – kvantitatív és kvalitatív kutatási technikákat is magában foglaló – kutatási tervet dolgoztunk ki. A kutatás fő eleme egy online kérdőíves vizsgálat volt; az ebben való részvételre összesen 341, a globális nevelés iránt bizonyítottan érdeklődő² pedagógust kértünk fel. Az online kérdőív a fentiekben felsorolt témakörök körüljárásra épült, s egy átfogó helyzetkép felvázolását célozta meg. A témakörök mélységi vizsgálatát egy tanári fókuszcsoportos beszélgetés volt hivatott biztosítani, amelyet egy intézményigazgatói, részben strukturált interjú egészített ki.

A fókuszcsoportos beszélgetés forgatókönyve és a részben strukturált interjú vezérfonala is a kérdőív fő témaköreit vette alapul, lehetőséget teremtve azonban a saját osztálytermi gyakorlat és a vonatkozó tanári praxis részletes bemutatására is: a kvalitatív adatgyűjtést – az online kérdőív témaköreinek kiegészítéseként – 10 osztálytermi fotó értékelésével egészítettük ki, így stimulálva a saját gyakorlatról folyó párbeszédet.

1 HAND kézikönyv, HAND ajánlás, illetve A globális nevelés helyzete és lehetőségei Magyarországon 2010.

2 A bizonyítottan érdeklődő pedagógus ebben az esetben azt jelenti, hogy a válaszadásra felkértek mindegyike az elmúlt időszakban az Anthropolis Egyesület fókuszába került, képzéseken, projekteken, segédanyagok letöltésében vett részt, illetve kapcsolatban áll a fenntartható fejlődéssel foglalkozó oktatási-nevelési hálózattal, programokkal. A kutatás résztvevőinek címlistáját az Anthropolis Egyesület állította össze és bocsátotta a T-Tudok Zrt. rendelkezésére.

A kutatási eredmények általánosíthatósága, az érvényesség korlátjai

A kutatás időzítéséből fakadóan (2018. június–szeptember) nem várt nehézségekkel szembesültünk. A nyári tanítási szünet nem mutatkozott alkalmasnak még arra sem, hogy többszöri emlékeztető kiküldése után elérjük a mintába került tanárok 30 százalékát³. A kérdőívet csupán a válaszadók kicsivel több mint 10 százaléka töltötte ki, így a befolyt adatok részletes statisztikai elemzése nem lehetséges. Amire ez az 52 kitöltött kérdőív lehetőséget teremt, az az, hogy kvalitatív elemzési technikákkal figyelembe vegyük információtartalmukat, illetve a kérdőívben található nyílt végű kérdéseket külön-külön elemezzük.

Miután a fókuszcsoportos beszélgetésre is csak a harmadik nekifutásra sikerült elegendő tanári résztvevőt biztosítani, illetve a kérdőív kitöltését népszerűsíteni hivatott, az Anthropolis Egyesület által menedzselt záró Facebook-kampány sem hozott áttörést a kitöltők számának növelésében, így a nem szerencsés időpontválasztás mellett egyfajta tanári érdektelenségre is gondolhatunk. A globális nevelés mint téma, mint horizontális szemlélet csupán néhány éves – kb. bő évtizedes – múltra tekint vissza Magyarországon. Az Anthropolis Egyesület oroszánrészt vállalt e szemlélet hazai meghonosításában, mégis a kutatásban való alacsony részvételi szándék arra enged következtetni, hogy a szemlélet beágyazottsága a mai köznevelési gyakorlatba még mindig nagy kívánnivalót maga után.

Az alacsony online részvételi arány miatt a kutatás eredeti koncepciója módosult: az elemzés fő hangsúlya a fókuszcsoportos beszélgetésre került át, azaz a 21 válaszadó véleményének feldolgozása kiegészítő funkcióval bír. A fókuszcsoportos beszélgetés felvételre került, s a legépebb hanganyagot az Atlas.ti szoftver segítségével kódoltuk. A kódokat kódcsaládokba rendeztük, s ezek a kódcsaládok biztosították az elemzésünk alapegységeit. Az alkalmazott edge-coding technika nemcsak egy objektívebb (kvantifikálható) elemzést tesz lehetővé, hanem azt is, hogy a beszélgetés során, a résztvevők által fontosnak tartott, az eredeti kérdés-sorból nem következő, a beszélgetésbe beemelt plusz tartalmak is azonos súllyal jelenhessenek meg.

Az online kérdőívre válaszoló pedagógusok fő jellemzői

Mivel a kérdőívet összesen 52-en töltötték ki, és közülük is csak 30-an fejezték be a kitöltést, ezért az eredmények mindössze tájékoztató jellegűek. A válaszadók megadott személyes adatai alapján viszont kirajzolható egyfajta válaszadói profil. Ez a profil azért lehet érdekes számunkra, mert választ ad arra a kérdésre,

3 Általános kutatási tapasztalat, hogy az online kérdőíves vizsgálatok esetében 30 százalék körüli a válaszadási arány.

hogy mik a fő jellemzői annak a csoportnak, melynek tagjai jelenleg aktív pedagógusképviselői a globális szemléletnek. Az online kérdőív válaszadói és a fókuszcsoportos beszélgetés alanyai egyfajta globális nevelési nagykövetként működnek. Így különösen fontos, hogy minél többet megtudjunk erről a szemlélet láthatóságát biztosító tanári csoportról. A profilrajzolás alapadataként elmondható, hogy a válaszadók mindössze negyede férfi. A kérdőívet kitöltők átlagos életkora 49 év. Negyedüknek diplomája van (n=13), hatoduknak mesterfokozata (n=9) és 15 százalékuknak (n=8) egyetemi diplomája. Több mint harmaduk általános iskolában tanít (n=19), gimnáziumban csak negyedük (n=14). A tanárok kétharmada (n=19) úgy nyilatkozott, hogy a diákjaik heterogén szociális családi háttérből érkeznek az intézménybe. A válaszadó pedagógusok 14 százaléka angolt és etikát tanít (n=7), 10 százalékuk biológiát (n=5), és átlagosan több mint 23 éve vannak a tanári pályán.

A fókuszcsoportos beszélgetés alanyai

A fókuszcsoportos beszélgetés résztvevői is hasonló mintázatot követnek, hiszen a résztvevők közül hárman nyelvtanárok, igaz, közülük kettőnek szakkpárja is van (matematika és társadalomismeret), ketten természettudománnyal foglalkoznak (földrajz és biológia szakos tanárok), valamint ketten gyógypedagógusok, illetve egyéni fejlesztők. A résztvevők többsége minimum húsz éve van a tanári pályán, viszont a válaszadóktól eltérően mindannyian középfokú intézményben dolgoznak, hárman vezető tanárként.

A kutatás fő eredményei

A globális nevelés meghatározása és tartalma

A kérdőíves vizsgálat során az Anthropolis Egyesülettel egyeztetve, a globális nevelés definíciójához támpontul a HAND Szövetség Globális Nevelés Munkacsoportja által 2007 decemberében megalkotott értelmezést vettük alapul. Eszerint „a globális nevelés a globalizáció által létrehozott – társadalmi, gazdasági, technológiai, politikai, demográfiai és környezeti – egyenlőtlenségek, globális folyamatok megismerését és alakítását szolgálja. Célja a résztvevő érzékenyebbé válása, társadalmi részvételének erősítése, valamint a jövő generációk iránt érzett felelősségének a növelése, illetve az ezekhez tartozó attitűdök és kompetenciák fejlesztése. Ezt egy dinamikus, aktív tanulási folyamat kialakításával, támogatásával és szemléletformálással éri el, amely az állandóan változó globális társadalom, ezen belül az én és tágabb környezetének viszonyára összpontosít. Felkészít az egyén helyének, szerepének, esetleges felelősségének értékelésére, egyéni és közösségi feladatainak meghatározására a globális folyamatokban. Nyitott gondolkodásra, kritikai szemléletre, globális szolidaritásra, felelősségvállalásra és tudatos együttműködő cselekvésre sarkall.”⁴

Ezt a definíciót egységben kezeltük azzal az állítással, amellyel a lentiekben hivatkozott HAND kézikönyv szerint a globális neveléssel foglalkozó szakmai és civil szervezetek is egyetértenek, nevezetesen, hogy a globális felelősségvállalásra nevelés célja felkészíteni a polgárokat arra, hogy képesek legyenek megbirkózni a kölcsönös függőségeket teremtő világ kihívásaival, és kiálljanak a globális szolidaritás, a társadalmi igazságosság és a környezet védelmének eszméje mellett. A kézikönyv szerint a globális perspektívák közoktatásba történő beemelésének egyik legfőbb célja az, hogy támogassa és gazdagítsa a diákok gondolkodási képességeit annak érdekében, hogy a világról alkotott nézeteik ne válhassanak etnocentrikussá, sztereotipikussá vagy más módon korlátozottá, s ne csak saját érdekeik, helyzetük és kultúrájuk lencséjén keresztül legyenek képesek szemlélni a világot. A globális felelősségvállalásra nevelés kulcskérdés a 21. századi demokráciában, mert

⁴ Ajánlások a globális felelősségvállalásra nevelés nemzeti koncepciójának kidolgozásához. HAND Szövetség, Budapest, 2015. 2. o.

- „képesse teszi a résztvevőket arra, hogy megértsék a kölcsönös függésen alapuló világot és a globális problémákat, mint például a szegénység, a klímaváltozás, a háborúk és regionális konfliktusok;
- képesé teszi a résztvevőket arra, hogy megküzdjenek az egyre gyorsuló társadalmi változások okozta bizonytalansággal, valamint arra, hogy együtt éljenek a különböző kultúrákkal és életstílusokkal;
- segíti a résztvevőket abban, hogy a sajátjuktól eltérő társadalmi csoportok (pl. kisebbségek, vidéki népcsoportok, valamint a gazdaságilag és kulturálisan leszakadók) perspektívájából is képesek legyenek értelmezni a világot”.⁵

A globális nevelés a jövőért való tanulás segítése. Arra ösztönzi az embereket, hogy vegyenek részt a körülöttük lévő világ alakításában, és mind gondolkodásban, mind cselekvésben szolidárisak legyenek. Így a globális nevelés célja olyan kognitív, szociális és gyakorlati kompetenciák fejlesztése, amelyek ehhez elengedhetetlenül szükségesek. Ezen kompetenciák fejlesztéséhez azonban adekvát szemléletmódra és módszertanra van szükség, amelynek középpontjában az aktív és kooperációra épülő tanulás széles tárháza áll.⁶

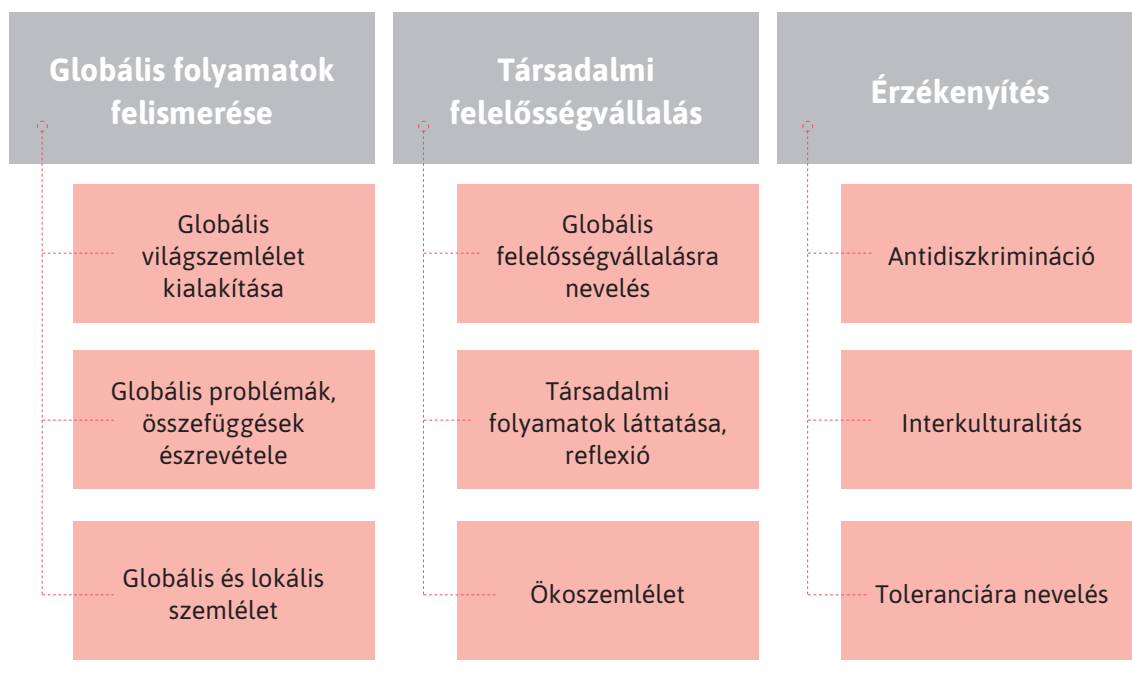
A kérőív első felében, valamint a fókuszcsoportos beszélgetés bevezető blokkjában megpróbáltuk a fenti alapvetések figyelembevételével körüljárni, hogy a válaszadók maguk mit értenek globális nevelés alatt, milyen saját definíciókat fogalmaztak meg önmaguk számára, saját munkájukat tekintve.

Az online vizsgálatban 16 definíció fogalmazódott meg, amelyek alátámasztást nyertek a fókuszcsoportos beszélgetés résztvevőinek körében is. A megfogalmazott állítások kilenc nagyobb témakörre terjedtek ki, amelyek három fő kategóriába sorolhatók. E három nagyobb kategória a globális folyamatok felismerése, a társadalmi felelősségvállalás és az érzékenyítés.

Az első kategória részegységei által lefedett definíció értelmében, a globális nevelés egy olyan szemléletformáló nevelés, mely érzékennyé teszi a gyerekeket a globális problémák felismerésére; ösztönzi őket arra, hogy összefüggésekben, ok-okozati relációkban tekintsenek a világban történő folyamatokra; s a maguk szintjén keressék a megoldásokat azokra. E megközelítés szerint, a globális nevelés magában foglalja a mindennapi élet globális problémáiról való ismeretátadást és a napi szintű közös gondolkodást, valamint a tanuló érzelmi és társas készségeinek együttes fejlesztését tantárgyi kereteken átívelően.

⁵ I. m. 3. o.

⁶ I. m. 4. o.

1. ábra. A globális nevelés fő definíciói és azok elemei – az online és fókuszcsoportos válaszok alapján.

„Tanárként világos, hogy nemcsak a hazai viszonyok újratermelésén fáradozunk, hanem nagyobb egységként tekintünk az emberiségre, illetve a gyerekekre is. És ez tetten érhető egy csomó mindenben. (...) [A cél, hogy] a világot, az eseményeket, történeteket, az ok-okozati összefüggéseket egységben szemléljük, tapasztaljuk és értsük meg.” (tanári válaszok, online kérdőív)

A második kategória definíciója szerint, a globális nevelés főként a jelenkor társadalmi folyamataira való rálátás elősegítését jelenti, egy olyan tanulói szemlélet kialakítását, amely érzékeli és figyelembe veszi az aktuális társadalmi problémákat, kihívásokat, és nemcsak értőn, de kellő kritikával is viszonyul azokhoz. A globális nevelés célja egyfajta érzékenység kialakítása a helyi értékekkel kapcsolatban.

„Számomra a globális nevelés azt jelenti, hogy úgy alakítom az óráim menetét, hogy közben figyelembe veszem az aktuális társadalmi változásokat, reagálok azokra, ezekhez kapcsolódó témákat mutatok be, és dolgozunk fel együtt. Nemcsak egy nyelvet akarok megtanítani – legyen az a német vagy a magyar –, hanem képessé akarom tenni a diákokat arra, hogy kifejezzék gondolataikat, ne csak egy országgal kapcsolatban, ahol az adott nyelvet beszélik, hanem az egész világra vonatkozóan.” (tanári válasz, online kérdőív)

A harmadik definíció vezérmotívuma a tanulók érzékennyé tétele, egy olyan attitűd kialakítása, ami a tanulók kognitív tudása mellett az affektív beállítódást segíti, annak a megértését, hogy mind egy fajhoz tartozunk, és külső és belső jegyeink különbsége nem lehet diszkrimináció forrása. A globális nevelés teret

enged a kultúrák közti különbségek és hasonlóságok megvitatására, a különböző társadalmi csoportok problémáinak összehasonlító elemzésére, az egymás iránti tolerancia gyakorlására.

„Olyan szemlélet- és oktatási módot [jelent], ahol a tanár-tanulói interakcióban mindkét fél aktív résztvevője a tanulási folyamatnak olyan témákban, mint: globalizáció, fenntarthatóság, migráció, szegénység. Cél a tanulói mentalitáskultúra változása, érzékenyítés és felelős szemlélet kialakítása bolygónk jövőjét illetően. Természetesen még számos téma is kapcsolható ide, pl. demokráciára, multikulturalizmusra, toleranciára nevelés. A lista nem teljes. Összegezve: egy olyan attitűd kialakítása, ami a tanulók kognitív tudása mellett az affektív beállítódást segíti.” (tanári válasz, online kérdőív)

A globális nevelés meghatározásáról és annak tartalmáról szóló fókuszcsoportos beszélgetés alapvetően interdiszciplináris szemléletet tükrözött. Egyrészt a részt vevő tanárok egyetértettek abban, hogy bármilyen tantárgy alkalmas egyfajta kritikai gondolkodás és globális szemlélet kialakításának támogatására, másrészt pedig fontosnak tartották hangsúlyozni, hogy a tantárgyak közötti átjárhatóság biztosítása is globális szemléletformáló erővel bír.

„Én azt gondolom angoltanárként, hogy alapvető a diákok figyelmének ráirányítása a globális folyamatokra. De ezt meg lehet tenni mindenféle területen. Ez lehet történelem, társadalomtudomány, tudomány, művészetek. (...) Tehát amikor jön szembe egy helyzet vagy probléma, akkor próbálunk meg arról összefüggéseiben gondolkodni, és ne csak azt lássuk, hogy miránk hogy hat, hanem egy kicsit ennél tágabban. És próbáljuk meg átadni ezt a fajta gondolkodást a fiataloknak. Ez azért nehéz, éppen ezért is vagyunk szerintem bajban, merthogy annyi szegmense van.”

„Számomra a globális nevelés az együttéléstről szól, együttéléstről más kultúrákkal. Ami manapság, én azt gondolom, az egyik legneuralgikusabb pont. Interkulturális nevelés. És akkor itt jön ennek kapcsán az, hogy előítélet, meg rasszizmus, meg társadalmi egyenlőtlenségek. A globális nevelés célja az, hogy egy kicsi gyerekből hogyan lehet úgy kinevelni azt, hogy abszolút elfogadó legyen, és kritikus legyen, de ugyanakkor azt is lássa, hogy nemcsak egy út járható. Egy picit kinyitni a világot, szélesíteni a gyerekek gondolkodásmódját. Tehát, inkább efelé gondolkoznék. És elsősorban ilyen magatartásformák elfogadásáról szólna inkább. Megértetni azt, hogy hát különbözőek vagyunk, és az se rossz, meg ez se. Mindenhol elfogadott tehát, hogy ezt egy picit be kell csempészni az órákba”. (fókuszcsoportos beszélgetés, részlet)

A pedagógusok egyöntetű véleménye, hogy középiskolában az érettségi témakörök mindegyike teret enged a globális szemléletnek, nincs kiemelt témakör. Mindenhol előjöhethet, és általában elő is jön. Természetesen az idegennyelv-tanítás minden tanórája alkalmas terep erre, de egyéb tantárgyak esetében is meg lehet találni azokat a pontokat, ahol releváns módon beszélgetéseket lehet kezdeményezni, illetve támogatni ebben a szellemiségben.

Ahhoz azonban, hogy a tanulók fogékonyak legyenek ezekre a párbeszédre, már egészen kicsi koruktól kezdve hozzá kell szoktatni őket. Meg kell erősíteni a tanulók azon kompetenciáit, amelyek alkalmassá teszik őket az érdemi párbeszédre. A tanulók együttműködési készségének fejlesztése alapvető fontossággal bír. A fókuszcsoportos beszélgetésben részt vevő tanárok általános tapasztalata,

hogyan azok a tanulók, tanulócsoportok, amelyek először szembesülnek ilyen jellegű megközelítéssel, szóvá teszik azt, nem értik annak célját, sem okát. Ilyen esetekben muszáj a tanárnak megállni, és elbeszélgetni arról, hogy nem lehet az egyes tantárgyakat külön kezelni, érdemes rámutatni az egyes ismeretanyagok közötti összefüggésekre, valamint felhívni a tanulók figyelmét arra, hogy kölcsönös összefüggések rendszerében élünk.

„... meg kell próbálni a gyereket kilököni ebből a csőlátásból, amiben benne van. Hogy beülök a földrajz órára, földrajz órán tudom, hogy tudok valamit. 15 perc múlva történelem órán azt mondom, hogy sose hallottam... Vagy azt mondja nekem a gyerek, amikor mondjuk, kiszámoljuk, hogy hány óra van akárhol, vagy mekkora a népsűrűség, hogy ez nem matek óra. Tehát, hogy ebből valahogy, hogy lássad, hogy nem földrajzot tanulunk, meg biológiát, meg nem tudom én mit, hanem hogy tanulunk a folyamatokról, a világról, aminek mi is része vagyunk”. (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

„Fontos a társadalmi egyenlőtlenségek meg a globális gazdasági piac és helyzet, meg az ezt irányító folyamatok. Meg persze ennek a környezeti oldala. Ennek a másik fele pedig éppen azok a kompetenciák, amiket fontos megerősíteni ahhoz, hogy ezekről lehessen érdemben beszélni. És akkor ez meg inkább egyfajta érzékenyítés, a kritikai gondolkodástól kezdve a tolerancián át, az interkulturális kompetenciáig.” (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

A megszólaló pedagógusok közül többen kiemelik, hogy abban a tanárban, aki ilyen pedagógiai szemléletet képvisel, fel sem merül, hogy a globális nevelési tartalmakat külön kezelje, vagy elválassza saját egyéb tanári tevékenységétől.

„... nem is merül föl szerintem egyikünkben sem, hogy most külön »globális nevelés« ma. És nekem furcsa ez a globális micsoda, nevelés. Én biztos azt csinálom. De valahogy nem tudom elképzelni, hogy mi az”. (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

A kérdőívre válaszoló pedagógusok úgy vélik, számukra fontosabb a globális nevelés különböző aspektusainak – pl. kölcsönös függőségek, társadalmi változásokkal való megküzdés, más társadalmi csoportok perspektívájának megértése – figyelembe vétele, mint saját iskolájuk számára. Véleményük szerint, a globális nevelés részterületei közül az iskolákban a környezeti nevelés, a fenntartható fejlődés illetve a médiaoktatás kap némi hangsúlyt, míg a válaszadó pedagógusok számára a környezeti fenntarthatóság, az interkulturális nevelés és az állampolgári felelősségvállalás bír a legnagyobb jelentőséggel.

	A globális nevelés tegye képessé a tanulókat arra, hogy megértsék a kölcsönös függéseken alapuló világot és a globális problémákat. (%)		A globális nevelés tegye képessé a tanulókat arra, hogy megküzdjenek az egyre gyorsuló társadalmi változások okozta bizonytalansággal, a különböző kultúrákkal és életstílusokkal való együttéléssel. (%)		A globális nevelés segítse a tanulókat abban, hogy a sajátjuktól eltérő társadalmi csoportok perspektívájából is képesek legyenek értelmezni a világot. (%)	
	Ön számára	Iskolája számára	Ön számára	Iskolája számára	Ön számára	Iskolája számára
Fontos	100	67	100	76	97	67
Közepes mértékben fontos		30		24	3	30
Nem fontos		3				3

1. táblázat A globális nevelés megítélése a válaszadó szerint és a válaszadó iskolájában. (az online kérdőív adatai alapján)

4

A globális nevelés munkamódszerei – pedagógiai módszertan és tanulásszervezés

Az online kérdőív válaszadói a globális neveléssel főleg tanórákon, iskolai projekthét keretében, illetve tanórán kívüli iskolai rendezvényeken foglalkoznak. Fontos terep még az osztályfőnöki óra is.

A globális nevelési témakörökre milyen keretek között tud fókuszálni leginkább? (Többet is jelölhet!)

	Százalék	Elemzés
tanórákon	44	23
délutáni iskolai szakkörökön	7	4
tanórán kívüli iskolai rendezvényeken	33	17
iskolai projekthét keretében	35	18
osztályfőnöki óra keretében	29	15

2. táblázat.
A globális nevelés
helyszínei
(az online kérdőív
adatai alapján).

A fókuszcsoportos beszélgetés tanúsága szerint a délutáni szakköri tevékenység nem jellemzi a globális nevelés támogatását, ezzel egybecseng az online kutatás eredménye is. Mindössze egy oktatási intézmény vonatkozásában jelezték, hogy délutáni szakkör keretében fókuszálnak erre a problematikára. A megszólaló/válaszadó tanárok döntő többsége úgy véli, hogy a globális szemlélet minden egyes tanórán, illetve iskolai rendezvényeken fejleszthető, és konszenzus volt arról is, hogy erre kiváló terep az osztályfőnöki óra. Az osztályfőnöki óra azért is használható jól erre a célra, mert az egyik fókuszcsoport-résztvevő szerint az osztályfőnöki órák jelentős részét sok osztályfőnök nem tudja mivel kitölteni, „mert nem tudja, hogy mit csináljon, és úgy telnek el ezek az órák, hogy a hiányzások vannak felolvasva, vagy van egyfajta erőlködés, hogy mi a fenét csináljunk a gyerekekkel”. (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés) Mások véleménye szerint az osztályfőnöki órákon kívül a közös osztályprogramok, kirándulások is nagyszerűen felhasználhatók erre a célra.

„Az jutott eszembe, hogy még az szokott ilyen lenni, hogy mi az, amit mondjuk kirándulás alatt meg lehet csinálni az osztályokkal, mert az oké, hogy valahova elmegyünk több napra és akkor ott van valamilyen helyi adottság, de az, amikor kiránduláson múzeumba mennek a gyerekek, azért nem a legnépszerűbb program. És mindig tök nehéz, hogy hogyan töltsd ki a napot. Gyakorlatilag reggeltől estig, mert hogyha ott alvós a dolog, akkor ha 6-tól szabad program van, akkor az egy nagyon nehéz este lesz”. (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

A fókuszcsoportos beszélgetés résztvevői szerint a globális nevelést a megszokott tanítási módszerek nem igazán támogatják, az online kérdőívben felkínált válaszlehetőségek közül a válaszadók szerint ezt a szerepet egyöntetűen a tapasztalati tanulás, a projekt módszer, a kritikai gondolkodásra nevelés, a hatékony konfliktuskezelés, az együttműködésre nevelés, a felelős döntéshozatalra nevelés, illetve a vita és mérlegelés módszere töltheti be. A csoportos tanulást támogató módszerek, mint a kooperatív tanulás és a hagyományos csoportmunka is, a legtöbb tanár szerint hasonló funkcióval bírhat.

Véleménye szerint, az alábbi tanulásszervezési módok, illetve speciális módszerek alkalmazása mennyire támogatja a globális nevelés céljainak tanórai megvalósulását?

	Százalék		Elemszám	
	Támogatja	Nem támogatja	Támogatja	Nem támogatja
projekt módszer	100		34	
tapasztalati tanulás	100		34	
kritikai gondolkodásra nevelés	100		34	
vita, mérlegelés	100		34	
kooperatív tanulás	98	3	32	1
hatékony konfliktuskezelés	97	3	32	1
felelős döntéshozatalra nevelés	91	9	31	3
hagyományos csoportmunka	88	12	30	4
közösségi tanulás	88	12	29	4
együttműködésre nevelés	88	12	30	4
páros munka	82	18	27	6
frontális tanítás-tanulás	59	41	20	14

3. táblázat. A globális nevelést támogató egyes módszerek megítélése (az online kérdőív adatai alapján)

Az online kérdőív azon kérdésére adott válaszok szerint, amely azt firtatta, hogy a tanárok saját tanítási gyakorlatában főként milyen módszerek jelennek meg, a válaszok megoszlása a fentiektől eltérően alakult.

	Százalék	Elemszám
tapasztalati tanulás	35	18
projektmódszer	25	13
együttműködésre nevelés	21	11
hagyományos csoportmunka	19	10
frontális tanítás-tanulás	17	9
páros munka	17	9
kooperatív tanulás	15	8
kritikai gondolkodásra nevelés	15	8
felelős döntéshozatalra nevelés	10	5
vita, mérlegelés	10	5
közösségi tanulás	2	1
hatékony konfliktuskezelés	2	1

4. táblázat.

A válaszadó tanítási gyakorlatában megjelenő módszerek (az online kérdőív adatai szerint)

A fenti módszerek közül melyek jelennek meg leginkább az Ön tanítási gyakorlatában? (Kérjük, jelölje, a 3 leggyakrabban megjelenőt!)

A válaszadók három fő tanulásszervezési módot jelöltek meg saját gyakorlatukra jellemzőként: a tapasztalati tanulást, a projektmódszert és az együttműködésre nevelést. A tapasztalati tanulás mint azon tanítási módszereknek és aktivitásoknak széles tárháza, amelyek bevonják a tanulót a tanulási folyamatba, azaz a tanulóknak lehetőségük van a saját tapasztalataikból való tanulásra, vezető helyen jelenik meg. A globális nevelést támogató – a 3. táblázatban bemutatott – módszerek közül pl. a vita, a kritikai gondolkodásra nevelés, a konfliktuskezelés stb. azonban csak kis mértékben került ebben a vonatkozásban kiválasztásra. Ez arra enged következtetni, hogy a HAND ajánlásokban megjelenő módszerek használata nagyobb felkészülést, teret és léptéket igényel a sima tanórai alkalmazásnál. Ezt támasztja alá az a fókuszcsoportos vélemény is, amely szerint az ún.

minőségi globális tanórára való felkészülés, a szükséges előkészületek megtétele plusz tanári energiát igényel, még nagy gyakorlattal rendelkező tanárok esetében is.

„Ha az ember olyan öreg, mint én, vagy legalábbis olyan régóta tanít, akkor már nagyon sok mindent azért nem kell megtanulnia, csak bizonyos dolgokat. Mert már érzésből is sok minden jön. Tehát ezt nem lehet így megmondani. De van, ami nagyon sok munkával jár. Van, amiről napokig elgyötrődöm, vagy hetekig, mire kialakul”. (tanár, fókuszcsoporthozos beszélgetés)

A beszélgetésen e témakör körül kialakult vita viszont felhívja a figyelmet arra, hogy ez a felkészülési többlet nem a globális nevelésre való felkészülés sajátja, hanem általánosan jellemző minden nem frontális tanulásszervezésű tanórára. A felkészülésre fordítandó többletidő mennyiségét jól példázzák azok a történetek is, amelyeket a fókuszcsoporthozos beszélgetésen részt vevő vezetőtanárok meséltek el a tanárjelöltek vonatkozásában. Ezek szerint egy-egy jól megtervezett, jelöltek által irányított tanóra előkészületei a vezetőtanár vonatkozásában 2-3 órányi időt tesznek ki, míg a tanulásszervezési módszereket tanuló egyetemisták egy-egy tanóra tervezésével akár több hetet is eltölthetnek. A felkészülési idő azonban nem csökken a tanári tapasztalat növekedésével arányosan, mivel egy-egy jól megtervezett, komplex óra mindig tanulócsoport-specifikus, így a kidolgozott óravázlatokat minimálisan „testre kell szabni” egy-egy új osztály vonatkozásában. Ez a tevékenység is többletmunkával, plusz energiaráfordítással jár.

„Ha csak azt nézzük, hogy egy tanárjelöltet mondjuk felkészíteni egy órára... Na, tehát az, hogy velem mondjuk 1 órát beszél, akkor ő óráig ül rajta. Keresgél, aztán megbeszéljük. Hát, ez 2-3 óra minimum. Ez az abszolút minimum. És azt gondolom, hogy aki, akár a mi korosztályunkból nézve is, nem így született, hogy kirázza a kisujjából, hanem úgy, hogy eltanulja, hát azoknak is nagyon sok. Lépésenként végiggondolni, hogy mi fog ott történni. Több óra. Az a minimum. Hozzáteszem, hogy még hogyha használtam is akármilyen témakörben egy projektet, és ott van a gépemen, és azt gondolom, hogy egy kész anyag, és majd csak elő kell venni, azt még egyszer nem lehet. Még egyszer ugyanúgy nem lehet. Tehát, minden csoportra egy picit át kell igazítani. Ha csak azt a részét veszem, hogy már készen van minden háttéranyagom, akkor is át kell gondolnom, hogy most abban a csoportban pont mit fogok kivenni, mit fogok hangsúlyozni. Valami módszert mégis másképp fogok csinálni. Mit tudom én... tehát ez is plusz energia. Nem szabad plagizálni. Meg hát, mindenki más. Gyakran a legfrissebb dolgokra próbálunk reagálni, és akkor nem lehet a 2-3 éves anyagot bevinni. Az marha ciki. Akkor hiteltelenné válik.” (tanár, fókuszcsoporthozos beszélgetés)

A hatékony munkamódszerekről folytatott fókuszcsoporthozos beszélgetésrész központi eleme a projektekről folytatott eszmecsere volt. A projekt mint tanulásszervezési módszer, és a projekt mint ismeretfeldolgozási technika. Mind az online válaszadók, mind a beszélgetés résztvevői egyetértettek abban, hogy akár az iskolai életbe – tanév szinten – menetrendszerűen beépített projekthetek, akár az egyes tantárgyak, sőt, jobb esetben tantárgycsoportok, vonatkozásában megtervezett és megszervezett projektmunka egyaránt alkalmas arra, hogy bizonyos globális nevelési témákat mélységében feldolgozzon. A beszélgetés résztvevői több globális projektről is részletesen beszámoltak. E beszámolóik alapján egyértelműen beazonosíthatók az egyes projektek közötti koncepcionális különbségek.

„Hát, általában az volt, hogy mi találtuk ki a projektek témáját. Nyáron mindig volt egy ilyen közös műhelymunka, minden osztálynak, és akkor ott, azokkal a

tanárokkal dolgoztunk együtt, akik az adott projektben részt vettek, és mi találtuk ki a fő témaköröket. És a diákok érdeklődése alapján próbáltuk feltölteni az egyes óráknak az elemeivel. Így volt pl. multi-kulti projekt, az mondjuk nagyon jó volt. Igen, az tényleg jól sikerült, meg azt nagyon élvezték. Mert azt azért elég könnyű volt a kamaszlányok igényeire szabni a divattal, meg az öltözködéssel, meg a nem tudom mivel. Szóval, ezek jó témák voltak, és ezek kapcsán szó volt globális problémákról és környezetvédelemről is. Vagy például vállalkozásokról. Szóval, csomó ilyesmi volt, ahova be lehetett ezt csempészni. Hát igen, igazából erről szólt. Inkább az volt a kérdés, hogy hogyan lehet hozzátársítani a többi tantárgyat. Tehát ez egy másfajta megközelítés, hogy akkor lesz egy ilyen projekt-téma. Ez érdekli a gyerekeket, meg ez eléggé színes. Ezek hosszú távú projektek voltak. Úgy épült fel az év, hogy az év első félévében voltak ilyen 1 és 2 hónapos projektek heti rendszerességgel. És volt egy nagy projekt, ami akár féléves is lehetett a második félévben. Leginkább az volt a bonyolult ebben a dologban, hogy a szaktárgyakat hogyan illesztjük bele ebbe.” (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

„Volt egy Városlakó projektünk, ami a városban élő mindenféle állatok, emberek, növények, tehát mindenféle élőlény, aki a városban van, azokról lehetett ezt-azt gyűjteni. És volt olyan része, hogy elmentünk pl. egy kutya játszótérre, amit egy helyi egyesület csinált, és akkor ott szerveztek programokat. És ezek a civilek elmesélték, hogy hát ez a kutyatartás, ami egyébként amúgy is egy jó hívó szó – minden második diáknak van kutyája, meg szereti –, hogy ez is milyen egy furcsa helyzet: a városban állatot tartani, és hogy mennyi minden következménye van. Tehát, itt akár a jogok stb. is szóba kerülhettek.” (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

„Elmentünk egy hajléktalanszállóra, és akkor ott, azzal szembesülni. Mert ott azért a belvárosban, az ember sokat lát. Tehát, naponta több hajléktalant lát, meg ott az iskola körül is van, aki oda jár és van vele kapcsolatuk. De hogy megnézni, hogy ez... hova tudnak ők menni éjszaka? Nincs hova menni, és hú, az nagyon durva volt. Az nagyon. De egyébként volt egy másik, ami most így közben, ahogy beszéltem, jutott eszembe, néhány évente szoktunk olyat csinálni, hogy... nem is tudom, ennek mi a címe, de az év végére, mikor már csak néhány hét van hátra, akkor az 5 nagy világvallást végigjárjuk, és hívunk képviselőt, aki valami vallási vezető, és akkor az elmondja. Beül, tart egy rövid ismertetőt, s utána lehet tőle kérdezgetni. És ezt imádják a diákok, ez nagyon nagy sikerű. És tök érdekes dolgok derülnek ki. Utána fel lehet órán fűzni, hogy mik a hasonlóságok, különbségek stb. Erről aztán rengeteget lehet beszélgetni. Ezeknek az óráknak nincs soha vége, merthogy nem lehet abbahagyni. Tehát, tényleg, már mindenkinek rég elkezdődött a következő órája, de még mindig van róla kérdés, meg vélemény.” (tanár, fókuszcsoportos beszélgetés)

5

Saját fejlesztésű feladatok

Az iskolai vagy a nyári szünetben szervezett projekthetek, illetve a tanórai projektek a beszélgetésben részt vevők véleménye szerint akkor működnek jól, ha nemcsak az egész folyamat tervezésére, de az egyes feladatok kitalálására is kellő időt és energiát fordítanak a pedagógusok. Az online kérdőív azon kérdésére, hogy az elmúlt évben kidolgozott-e saját fejlesztésű feladatot a tanórán, a 35 pedagógus 40 százaléka, azaz összesen 14 fő válaszolt igennel. Közülük mindössze öten vállalkoztak arra, hogy leírják fejlesztésüket. A röviden bemutatott feladatok közül egy nem önálló saját fejlesztés, hanem egy segédanyag továbbgondolása, illetve kipróbálása. Ez a Has, Alkoss, Gyarapíts kézikönyvben található a Virtuális víz problematikájáról. A további négy felsorolt feladat mindegyike a tanulók aktív részvételére és kutatómunkájára épít: kettő környezettudatosság, egy történelem (demokráciára nevelés) témakörben, egy pedig a jelen társadalmi értékek megvitatását tűzi ki célul.

A felsorolt saját fejlesztésű feladatok a következők voltak:

1. a környezetvédelemmel kapcsolatos komplex feladat, amely a tanulók aktív részvételére és kutatómunkájára épült;
2. A Nature and Environment témakörben a tipikus feladatok jellemzően a veszélyeztetett állatokra vonatkoznak, ezt a tematikát kidolgoztam veszélyeztetett növényfajokra. Projektmunkaként kapták a gyerekek, azt kértem tőlük, keressenek 10 endemikus hazai növényfajt, és írjanak rövid ismertetőket róluk. Gyűjtöttünk fotókat, amelyeket párosítaniuk kellett a növények nevével. A prezentációk után kvízt állítottunk össze a tanultakról. Ugyanebben a témakörben szintén projektmunkaként arra kértem őket, nézzenek utána konkrét környezeti problémáknak. Ehhez listát mellékeltem javaslatként, amelyről választhattak, de ők is előállhattak ötletekkel. Ilyenek szerepeltek rajta: A himalájai trekking-turizmus hatása a környezetre. A Nagy Korallzátony problematikája. Gigagát épül Etiópiában a Kék-Níluson. A kiválasztott témát feldolgozták rövid általuk írt újságcikkek formájában, és prezentálták szóban is;
3. Antik kultúrák, Poliszok világa, Athén–Spárta, demokrácia, hétköznapi élet;
4. Táblarajz: minden tanuló felírta, hogy a jelen társadalomban melyik értéket tartja legfontosabbnak – ezt követő vita, közös értékrend kialakítása, konszenzus – negatívnál indoklás.

A fókuszcsoportos beszélgetésben felmerült ún. globális nevelési mintafeladatok szinte mindegyike az Anthropolis Egyesület által fejlesztett feladatok továbbgondolása, kipróbálása volt. A beszélgetésen részt vevő egyik angol tanár az ún. Global Village programot próbálta ki és fejlesztette tovább. Tapasztalatai szerint, rendkívül fontos ilyen tapasztalattal felvértezni a gyerekeket, hiszen ennek a feladatnak a során, saját bőrükön tapasztalhatják meg más élethelyzetben élők sorsát.

„A Global Village nevezetű dolog, hogyha a világot leképezzük egy 100 fős falura, akkor, mit tudom én, hány... katolikus van, tehát pl. vallás szempontjából, és akkor gyakorlatilag kapunk egy százalékot. És akkor mutattam nekik egy... meg nagyon sok ilyen van fent az interneten, a youtube-on. Rövideket, tehát amivel csak 1-2 ilyen szempont van, s akkor azt mondtam, hogy na, akkor mindenki készítse el. Különböző szempontok szerint. Sokat megbeszéltünk közösen is, de nyilván lehetett önálló ötlettel jönni. És akkor mindenkinek el kellett készíteni, volt rá 1 hét kb., egy ilyen prezentációt, ahol képekkel, mindennel és utánanézzve, hogy hány dohányzó van stb. Na, most ez nagyon hatásos volt olyan szempontból, hogy megdöbbenetek egy csomó dolgon. Tehát azt, hogy mit tudom én, hány teremnyi ember nem tud lefeküdni aludni, mert nincsen ágya. Ilyeneket. S úgy rám nézett, és azt mondta, Úristen, hát a 10%-a a világnak... Nagyon hatásos volt, nagyon jó képekkel, fantasztikusan ügyesek a gyerekek, hogy a megfelelő képeket tegyék hozzá. Döbbenetes volt. És utána nem lehetett kikerülni, hogy na, akkor ezekről most beszéljünk is egy kicsit, merthogy hogy van ez, hogy ennyi ember hajléktalan... nem tudom, ha globálisan nézzük. Tehát, egy picit a saját helyzetüket át tudták értékelni, hogy... hány ember nem tud, mondjuk, elektromossághoz jutni.”

Hasonló tapasztalatok okán emelték ki az Így élnek mások... elnevezésű segédanyagot is, amelyet az Anthropolis adaptált. Ezt a segédanyagot a válaszadók közül többen előszeretettel használják. Véleményük szerint a segédanyag használata során nemcsak más kulturális tapasztalatokat szereznek a tanulók, de szociális kompetenciáik és empátiájuk is fejlődik.

„Két órában, ez az Anthropolisnak, amit említettem, az Így élnek mások... anyagát egy kicsit átformáltam, tehát nem pont úgy, de a képek felhasználásával kis csoportokban. És fantasztikus volt, hogy a gyerekek az elején nevetgéltek azon, hogy jaj, ez milyen nyomorult család, meg ezek így élnek. Tehát először nem is kinevették, de valahogy felszínesen közelítették meg. De a 2. óra végére úgy éreztem, hogy kezdik egyre komolyabban venni a dolgokat. És a vége az lett, hogy akkor, ha most te kitennéd a családi fotódat, akkor mi lenne? És hogy mi volt a tanulság ma neked ebből? És mindenki azt mondta, hogy ő tulajdonképpen most rádöbbenett arra, hogy milyen jó élete van. Hogy tulajdonképpen... Igen. Szóval, hogy ezek tényleg így, amit te is mondasz, hogy nagyon jók, és ezt kicsikkel is, nagyokkal is csináltam, és ez mindegyiknél jól működött.”

Az Anthropolis Egyesület fejlesztései közül a legtöbben a víz témakörének feldolgozását elősegítő anyagot jelölték meg mint a leggyakrabban és legszívesebben használt és továbbgondolt anyagot.

„Most az jutott eszembe, én a víz témakört dolgoztam föl így az Anthropolis anyagai segítségével, és az nekem nagyon nagy segítség volt, hogy ott meg egy vödört kellett cipelgetni. Az a vödör nagyon jó. Igen, hogy 100 kis kocka van a vödörben,

és akkor mit tudom én, ez a víz, vagy a világ összes vízkészlete, és akkor abból színezd ki, hogy mennyi a sós víz, az édes víz, a nem tudom mi, és akkor a végén kiderül, hogy az édes víz, ami nekünk a csapból folyik, az a világ vízkészletének a 3%-a”.

Az iskolai projekthetek szerkezetébe is jól beépíthetők a kidolgozott oktatási segédanyagok továbbfejlesztett változatai. Ezek a feladatok egy-egy projekt-nap fő témakörét is tudják adni, lehetővé téve, hogy például egy-egy termék, áru, illetve termény útját nyomon követve a tanulók bepillantást nyerjenek más társadalmak, kultúrák életébe, szokásaiba.

„Az elmúlt évben elkezdtük, és ebből hagyományt szeretnénk csinálni, hogy kitaláltuk a természettudományos hetet az iskolában. Ez azt jelenti, hogy ebben minden természettudományt tanító tanár részt vett, és az 1 hétig tartó program-sorozatban voltak mindenféle interaktív dolgok, amiket a gyerekek csináltak szünetekben, délutánonként. Kezdve a kémiai kísérletektől a legkülönbözőbb ilyesmi dolgokig. A folyosók mindenütt teli voltak különböző plakátokkal, kis kiállításokkal, amiket a gyerekek készítettek. Ha nem jött a gyerek, akkor én, de most ez mindegy, ebbe is baromi nehéz volt őket bevonni. Meg hát idő, annyira le vannak terhelve. Tanórába nem fér bele, de végül nagyon élvezték. A mozgó planetáriumtól kezdve nagyon sok minden volt. Volt előadás, gyerekelőadás, filmvetítés, szóval mindenféle. És ez például egy ilyen típusú dolog, hogy én eléggé részt vettem ebben, nagyon szerettem ezt, de a többiek, na, az jó kis kihívás volt. Volt pl. egy ilyen téma, hogy a kávé. És a kávé, és akkor minden a kávéról, és fair trade. És akkor erről plakátok, és mindenféle szuper dolgot csináltak tényleg a gyerekek. Meg egy kis kiállítást régi kávéfőzőktől kezdve a mindenféle ilyen dolgokig. Tehát, hogy pl. a kávé köré mennyi mindent lehet elmondani arról, hogy most itt van egy csésze kávé, és honnan kerül ide. Abszolúte tanórán kívül. Ez egy nagyon hosszú munka volt, amíg abban az 1 hétben látta mindenki, illetve tovább is kint maradt. De előtte csoportban a gyerekekkel ezeket csináltuk. Volt egy másik is, a Budapest. Egyrészt megcsináltunk egy Budapest-térképet egy kis dombor akármin, aztán volt Budapest régen és ma. (...) Tehát különféle módszertelen történetek, és akkor ennek hatása is van. Csomó ilyen volt. Ugyanígy volt kémiából, fizikából, mindenféléből. Most hirtelen ez jutott eszembe”.

6

Oktatási segédanyagok használata

Az online kérdőíves vizsgálat során a válaszadók 32 (N=11) százaléka jelezte, hogy a globális nevelési témakörök feldolgozásához használ valamilyen módszertani segédanyagot.

A globális nevelés részterületeinek taglalása során használ-e valamilyen módszertani segédanyagot?

	Százalék	Elemzés
Igen	32	11
Nem	68	23

5. táblázat. Módszertani segédanyagok használatának gyakorisága, az online válaszok tükrében.

Ezeknek a módszertani segédanyagoknak a többsége alapítványok, egyesületek által kiadott módszertani útmutatók, előre fejlesztett feladatok, illetve interneten hozzáférhető oktató filmek. A válaszadók által leggyakrabban használt segédanyagok a következők:

1. Aktuális információk a médiából, szervezett programlehetőségek, szakemberek meghívása, első kézből való tapasztalatszerzés
2. Anthropolis kiadványok
3. Artemisszió, Amnesty International kiadványai

4. Compass kiadványok
5. OFI Etikakönyvek 5–8. osztály
6. Környezeti kémia tankönyv, Panem Kiadó
7. Technika, informatika tankönyvek
8. Osztályfőnöki kézikönyv
9. Tanári kézikönyvek, videók
10. Nyelvtanárak internetes oldalain talált kvízek
11. Angol nyelvű újságcikkek
12. Filmek és videók
13. Tanulók által gyűjtött anyagok
14. Különböző reáliák a gyakorlati élet minden területéről
15. Zachor Alapítvány: IWitness platform
16. Barankovics Alapítvány online felülete
17. The world's largest lesson – honlap
18. Youtube-on található képek, videók.

Azon válaszadóknak a túlnyomó többsége, akik azt jelezték, hogy jelenleg nem használnak módszertani segédanyagot, a jövőben, ha lehetőségük nyílna rá, szívesen használnának rendelkezésre álló segédanyagot.

Ha a jövőben lehetősége lenne rá, szeretne-e kipróbálni globális nevelési tananyagot?

	Százalék	Elemzés
Igen	89	31
Nem	11	4

6. táblázat.

A válaszadók hajlandósága a globális nevelési segédanyagok kipróbálására.

A globális nevelés részterületén belül a pedagógusok elsősorban olyan segédanyagokat szeretnék kipróbálni, amelyek a környezeti nevelésre, a nemek közti egyenlőségre, valamint a médiaoktatásra koncentrálnak.

A fókuszcsoportos beszélgetés résztvevői szerint az előre elkészített feladatoknak olyanoknak kellene lenniük, amelyek ugyan útmutatószerűek, mégis kellő szabadságot adnak a felhasználónak, illetve célirányos képzés kapcsolódik hozzájuk. A képzéseken való részvételi hajlandóság magas, ezt bizonyítja az a tény is, hogy az online vizsgálat válaszadóinak közel a fele (45 százalék) vett részt továbbképzésen a múlt tanévben. Igaz, ezeken a képzéseken elsősorban

informatikai alapismereteket, digitális tartalomfejlesztést és tantárgyhoz köthető digitális módszertani képzést tanultak.

A fókuszcsoporthoz tanúsága szerint nemcsak a tanártovábbképzések megszervezése fontos, hanem már a tanárképzésben meg kellene hogy jelenjen a globális szemlélet, illetve olyan elérhető tanártovábbképzésekre lenne szükség, amelyek akkreditáltak, megfizethetők és workshop szerűek.

„Az egyetemeket, és a tanárképzést, mert az oké, hogy mi nyitottak vagyunk, de hogyha a csírái nincsenek meg, akkor nagyon nehéz mire építeni.”

„A továbbképzésekre nagy szükség van, csak borzasztó drágák. Tehát őszintén szólva, lenne most rögtön három, amire szívesen elmennék, de mindegyik húsz ezer forint, vagy hatvanezer, vagy nyolcvanezer... Ha tud támogatni az intézmény, akkor egy évben mondjuk két-három tanárét. Max. De az már akkor nagyon jó. (...) Másik probléma egyébként a továbbképzéssel az, hogy a tanárok nagyobbik részének irtózatosan kevés ideje van. Ezt a megbeszélést is most alig tudtuk összehozni. Jellemző az időre, mondjuk van a továbbképzési kötelezettség ugye 7 évenként 120 óra, és azért hogyha valaki akar... Hát igen, egy részük, másrészt nyilván vannak nagyon érdekes képzések, ahova az ember szívesen elmenne. De ha nincs ideje rá, nincs pénze rá, akkor azért nehéz. Az a kérdés, hogy akkreditált-e, tehát hogy beleszámít-e a pontokba, tök fontos, merthogy úgymond... az ember előbb megy el egy akkreditált képzésre.”

„Ami még talán hiány szokott lenni, az az osztályfőnökök megcélozása. Ott vannak az osztályfőnöki órák, amikor... igazából egy csomó osztályfőnök szerintem nem tudja kitölteni, mert nem tudja, hogy mit csináljon, és úgy telnek el ezek az órák, hogy a hiányzások vannak felolvasva, vagy valami ilyen... erőlködés, hogy hogyan lehet ezt, mi a fenét csináljunk a gyerekekkel. Kellene egy mankó, ami az osztályfőnököt szólítja meg... hogy hogyan töltsd el az osztályfőnöki órát. Erről is van valami előírás, azzal egyébként még nem találkoztam soha. Csinálunk az iskolán belül ilyen foglalkozásokat, és nagyon érdekes, mert... egyszerűen valamikor többen jönnek el, de azért az a helyzet általánosan, hogy 4-5-6-an, s akkor... pedig kifejezetten egy kollégámmal csinálunk ilyen osztályfőnököknek szólót, amire persze nem csak osztályfőnökök jöhetnek, mert a többi tanárnak is hasznos, de kifejezetten olyan témákat próbálunk behozni, erre nagyon nagy igény lenne, meg nagyon nagy szükség is lenne. Meg a szakvizsgás képzéssel is próbálunk még részt venni ilyenekben, és... azt látom, hogy nagyon fontos lenne, mert ez nincs tanítva. És előbb-utóbb nagyon sok tanár osztályfőnök lesz. Ez egy nagyon jó tere annak, hogy osztályfőnöki óra, de ilyeneket táborba, kirándulásra is lehet vinni. De az iskolán belül is.”

„Az jutott eszembe, hogy még az szokott ilyen lenni, hogy mi az, amit mondjuk kirándulás alatt meg lehet csinálni az osztályokkal, mert az oké, hogy valahova elmegyünk több napra, és akkor ott van valamilyen helyi adottság, de amikor kiránduláson múzeumba mennek a gyerekek, az azért nem a legnépszerűbb program. És mindig tök nehéz, hogy hogyan töltsd ki a napot. Gyakorlatilag reggeltől

estig, mert hogyha ott alvós a dolog, akkor 6-tól szabad program van, és akkor az egy nagyon nehéz este lesz”.

„Ötlet van. Csak a megvalósítás... A megvalósítás, ami probléma. Pont az hiányzik, hogy legalább egyszer valaki segítsen abban, hogy hogyan csináljuk... és akkor utána lehet, hogy ő tőkre át fogja alakítani... Tehát, hogy pont az kéne. Én egyébként nagyon sokat tanultam az Anthropolistól. Tehát, teljesen véletlenül valamikor évekkkel ezelőtt, fogalmam nincs, hogy hol, láttam egy ilyen lehetőséget, hogy el lehet menni globál tanárképzésre. Hát mondom, elmegyek. Hát az még úgyse vagyok. Fogalmam nem volt, hogy most mi lesz ott. Elmentem. És annyira jó volt, mert ott pontosan ilyen gyakorlati kis aprócska dolgok, tehát hogy nem arra vágyik az ember, hogy nagy, kidolgozott, nem tudom én milyen vázlatokat kapjon, hanem ilyen kis aprócska feladatkákat, vagy trükköket, vagy kis módszereket, hogy hogyan lehet csinálni. És az pl. nagyon jó volt. És akkor az adott nekem egy löketet. S azóta... már többször is voltam hasonlóan.”

„Mondjuk, azt gondolom, hogy olyan szempontból segítség a tanároknak, ha részletesen ki van dolgozva, hogy akkor, mondjuk látja, hogy ú, ezt csak ki kell nyomtatnom X példányban, és akkor már vihetem is. Aztán hogy ő a fölvezető szöveget pont hogyan fogja megfogalmazni, már az ő dolga. (...) Ezek nagyon jók. Abszolút érdemes szerintem nézni. És akkor ezeket az ember már át is tudja formálni. És főleg pontosan azért jó, mivel nincs idő arra, hogy most bejövök, és nem jut eszembe semmi ráadásul. Viszont ez segít. (...) És szerintem a workshop is. Valahogy kombinálni kellene a kettőt, hogy akkor egy workshopon mondjuk a tanárok ki is próbálhassák rögtön. Ez a legpraktikusabb, szerintem. Legalábbis én egy olyan típusú tanár vagyok, aki hogyha leírva látom, hogy hogy van egy játék, vagy egy egész feladat, az nekem sokkal tovább tart. De hogyha már egyszer valahol játszottam, onnantól már adaptálom, meg minden. Persze, akkor már tovább is fejleszttem.”

Alapmegoszlások – függelék

A VÁLASZADÓK ÁLTAL TANÍTOTT TÁRGYAK MEGOSZLÁSA

Tanított tárgyak

Tárgyak	Százalék	Elemzés
Angol	14	7
Etika	14	7
Biológia	10	5
Történelem	8	4
Matematika	8	4
Földrajz	6	3
Kémia	6	3
Rajz	6	3
Technika	6	3
Irodalom	4	2
Nyelvtan	4	2
Informatika	4	2
Tehetséggondozás	4	2
Környezetvédelem	4	2
Játékra nevelés	4	2
Német	2	1
Szakmai gyakorlati tárgy	2	1
Tanulásmódszertan	2	1
Könyvtárhasználat	2	1
Francia	2	1
Orosz	2	1
Fizika	2	1
Tánc és drága	2	1
Természetismeret	2	1
Testnevelés	2	1
Erkölc	2	1
Személyiségfejlesztés	2	1
Társadalomismeret	2	1

A VÁLASZADÓK ÁTLAGOS TANÍTÁSI ÉVEINEK SZÁMA

Átlagos tanítási évek száma

21,79	N=33	10,7 (std)
-------	------	------------

A GLOBÁLIS NEVELÉS MEGÍTÉLÉSE A VÁLASZADÓ SZERINT ÉS A VÁLASZADÓ ISKOLÁJÁBAN

	<i>A globális nevelés tegye képessé a tanulókat arra, hogy megértsék a kölcsönös függéseken alapuló világot és a globális problémákat.</i> Százalékban		<i>A globális nevelés tegye képessé a tanulókat arra, hogy megküzdjenek az egyre gyorsuló társadalmi változások okozta bizonytalansággal, a különböző kultúrákkal és életstílusokkal való együttéléssel.</i> Százalékban		<i>A globális nevelés segítse a tanulókat abban, hogy a sajátjuktól eltérő társadalmi csoportok perspektívájából is képesek legyenek értelmezni a világot.</i> Százalékban	
	Ön számára	Iskolája számára	Ön számára	Iskolája számára	Ön számára	Iskolája számára
Fontos	100	67	100	76	97	67
Közepes mértékben fontos		30		24	3	30
Nem fontos		3				3

A GLOBÁLIS NEVELÉS RÉSZTERÜLETEINEK MEGJELENÉSE A VÁLASZADÓ ISKOLÁJÁBAN

Az Ön iskolájában tanórai és tanórán kívüli programok során a globális nevelés mely részterületei jelennek meg rendszeresen? (Több válasz is lehetséges!)

	Százalék	Elemszám
Környezeti nevelés/környezetvédelem/állatvédelem	60	31
Oktatás a fejlődésért/fenntartható fejlődés/nemzetközi fejlesztési képzés, szolidaritásra nevelés	42	22
Médiaoktatás/reklámkritikus, környezettudatos vásárlóvá nevelés, fogyasztóvédelmi képzés	39	20
Szociálisan hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők inklúziója	39	20
Interkulturális tanulás/kultúrák, vallások közötti megértés	33	17
Emberi jogi ismeretek	23	12
Nemek közti egyenlőség	21	11
Népesedési és egészségre nevelés	21	11
Békére nevelés	15	8

A GLOBÁLIS NEVELÉS SZEMPONTJÁNAK MEGJELENÉSE A TANÁRI GYAKORLATBAN

Személyes tanári gyakorlatában, meg szokott-e jelenni a globális nevelés szempontja?

	Százalék	Elemszám
Igen	63	33
Nem	37	19

A GLOBÁLIS NEVELÉS SZEMÉLYES GYAKORLATBAN MEGJELENŐ FÓKUSZAI

Személyes tanári gyakorlatában, a globális nevelés mely területeire szokott fókuszálni? (Többet is jelölhet!)

	Százalék	Elemszám
környezeti nevelés és fenntarthatóságra nevelés	54	28
más kultúrák ismeretére és megbecsülésére nevelés (interkulturális nevelés)	48	25
az állampolgári felelősségre, részvételre, aktivitásra nevelés	40	21
a demokráciára nevelés	33	17
fejlődésre és fejlesztésre nevelés	29	15
az emberi jogok ismeretére, tudatosítására, betartására és betartatására nevelés	27	14
békére nevelés	23	12
médiaműveltség	19	10

A GLOBÁLIS NEVELÉS TÉMAKÖREI

A fentiekben felsorolt témakörökre milyen keretek között tud fókuszálni leginkább? (Többet is jelölhet!)

	Százalék	Elemszám
tanórákon	44	23
iskolai projekthét keretében	35	18
tanórán kívüli iskolai rendezvényeken	33	17
osztályfőnöki óra keretében	29	15
délutáni iskolai szakkörökön	7	4

A GLOBÁLIS NEVELÉST TÁMOGATÓ EGYES MÓDSZEREK MEGÍTÉLÉSE

Véleménye szerint az alábbi tanulásszervezési módok illetve speciális módszerek alkalmazása mennyire támogatja a globális nevelés céljainak a tanórai megvalósulását?

	Százalék		Elemszám	
	Támogatja	Nem támogatja	Támogatja	Nem támogatja
projektmódszer	100		34	
tapasztalati tanulás	100		34	
kritikai gondolkodásra nevelés	100		34	
vita, mérlegelés	100		34	
kooperatív tanulás	98	3	32	1
hatékony konfliktuskezelés	97	3	32	1
felelős döntéshozatalra nevelés	91	9	31	3
hagyományos csoportmunka	88	12	30	4
közösségi tanulás	88	12	29	4
együttműködésre nevelés	88	12	30	4
páros munka	82	18	27	6
frontális tanítás-tanulás	59	41	20	14

A VÁLASZADÓ TANÍTÁSI GYAKORLATÁBAN MEGJELENŐ MÓDSZEREK

A fenti módszerek közül melyek jelennek meg leginkább az Ön tanítási gyakorlatában? (Kérjük, jelölje a 3 leggyakrabban megjelenőt!)

	Százalék	Elemszám
tapasztalati tanulás	35	18
közösségi tanulás	32	1
projektmódszer	25	13
együttműködésre nevelés	21	11
hagyományos csoportmunka	19	10
frontális tanítás-tanulás	17	9
páros munka	17	9
kooperatív tanulás	15	8
kritikai gondolkodásra nevelés	15	8
felelős döntéshozatalra nevelés	10	5
vita, mérlegelés	10	5
hatékony konfliktuskezelés	2	1

SEGÉDANYAGOK HASZNÁLATA A GLOBÁLIS NEVELÉS RÉSZTERÜLETEINEK TAGLALÁSA SORÁN

A globális nevelés részterületeinek taglalása során használ-e valamilyen módszertani segédanyagot?

	Százalék	Elemszám
Igen	32	11
Nem	68	23

TANÓRAI FELADATOK KIDOLGOZÁSA A GLOBÁLIS NEVELÉS TÉMA ILLETVE TÉMAKÖR FELDOLGOZÁSÁRA

Az elmúlt iskolaévben előfordult-e, hogy saját tanórai feladatot dolgozott ki a globális nevelési téma, illetve témakör feldolgozására?

	Százalék	Elemszám
Igen	40	14
Nem	60	21

HAJLANDÓSÁG A GLOBÁLIS NEVELÉS KIPRÓBÁLÁSÁRA

Ha a jövőben lehetősége lenne rá, szeretne-e kipróbálni globális nevelési tananyagot?

	Százalék	Elemszám
Igen	89	31
Nem	11	4

A GLOBÁLIS NEVELÉSRE VONATKOZÓ, KIPRÓBÁLNI SZÁNDÉKOZOTT RÉSZTERÜLETEK

A globális nevelési mely részterületére vonatkozó tananyagot próbálna ki a legszívesebben? (Kérjük, maximum 3 területet jelöljön!)

	Százalék	Elemszám
Környezeti nevelés/környezetvédelem/állatvédelem	27	14
Médiaoktatás/reklámkritikus, környezettudatos vásárlóvá nevelés, fogyasztóvédelmi képzés	23	12
Interkulturális tanulás/kultúrák, vallások közötti megértés	21	11
Oktatás a fejlődésért/fenntartható fejlődés/nemzetközi fejlesztési képzés, szolidaritásra nevelés	21	11
Nemek közti egyenlőség	17	9
Emberi jogi ismeretek	14	7
Szociálisan hátrányos helyzetűek, fogyatékkal élők inklúziója	14	7
Népesedési és egészségre nevelés	12	6
Békére nevelés	8	4

A VÁLASZADÓ NEME

Kérjük, adja meg nemét!

	Százalék	Elemszám
Férfi	24	7
Nő	76	2

A VÁLASZADÓK ÁTLAGÉLETKORA

Kérjük, adja meg életkorát!

49,03	N=30	8,787 (std)
-------	------	-------------

A VÁLASZADÓK VÉGZETTSÉGE

Kérjük, jelölje, hogy milyen pedagógusvégzettséggel rendelkezik!
(Többet is jelölhet!)

	Százalék	Elemszám
Főiskolai diploma	25	13
Mesterfokozat (MA)	17	9
Egyetemi diploma	15	8

A VÁLASZADÓK MUNKAHELYE

Kérjük, jelölje, hogy milyen típusú feladatellátási helyen dolgozik!
(Többet is jelölhet!)

	Százalék	Elemszám
általános iskola felső tagozat	21	11
általános iskola alsó tagozat	15	8
4 évfolyamos gimnázium	14	7
6 évfolyamos gimnázium	12	6
egyéb	8	4
szakiskola	2	1
8 évfolyamos gimnázium	2	1
szakközépiskola	0	0
szakgimnázium	0	0

DIGITÁLIS TOVÁBBKÉPZÉSEN VALÓ RÉSZVÉTEL

Kérjük, jelölje, hogy az elmúlt három évben részt vett-e pedagógus-továbbképzésben a digitális technológiák és módszertanok kapcsán!

	Százalék	Elemzés
Igen	45	13
Nem	55	16

A DIGITÁLIS TOVÁBBKÉPZÉS TÉMÁI

Milyen témában az alábbiak közül? Kérjük, jelölje, hogy az elmúlt három évben részt vett-e pedagógus-továbbképzésben a digitális technológiák és módszertanok kapcsán!

	Százalék	Elemzés
Digitális tartalomfejlesztés	14	7
Tantárgyhoz köthető digitális módszertani képzés	14	7
Informatikai alapismeretek	10	5
Konkrét oktatást segítő program használatára való felkészítés	6	3
Egyéb	2	1
Felkészítés ECDL vizsgára	0	0
IKER 2. szintű képzés	0	0

GLOBALIS NEVELÉSI PEDAGÓGUS-TOVÁBBKÉPZÉSEN VALÓ RÉSZVÉTEL

Kérjük, jelölje, hogy az elmúlt három évben részt vett-e pedagógus-továbbképzésben a globális nevelés kapcsán!

	Százalék	Elemzés
Igen	30	21
Nem	70	9

A VÁLASZADÓ INTÉZMÉNYÉBE JÁRÓ GYEREKEK TÁRSADALMI HÁTTERE

Hogyan jellemezné az iskolája, óvodája tanulóinak, gyerekeinek társadalmi hátterét?

	Százalék	Elemzés
Szociális háttér vonatkozásában heterogén összetételű tanulócsoport / gyermekcsoport	63	19
Többségében hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, gyerekek	27	8
Többségében nem hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók, gyerekek	10	3

A VÁLASZADÓ FOGLALKOZTATOTTSÁGI STÁTUSA

Ön teljes munkaidőben vagy részmunkaidőben dolgozik ebben az intézményben?

	Százalék	Elemzés
Teljes munkaidőben	83	25
Részmunkaidőben (a teljes munkaidős óraszám kevesebb, mint 50 százalék)	10	3
Részmunkaidőben (a teljes munkaidős óraszám 50-90 százalék)	7	2

NYÍLT VÉGŰ KÉRDÉSEK VÁLASZAI

Milyen tárgyakat tanít?

Egyéb tanított tárgyak	N
Biológia-környezettan szakos alapdiplomával tanítok Waldorf iskolában, ahol az osztálytanító 3 éves képzés után az 1-8. osztályokban sok mindent tanít: földrajz, irodalom, nyelvtan, festés, matematika, történelem, kémia	1
magyar mint idegen nyelv	1
néptánc	1
tanító	4
0.osztály	1
magyar nyelv és irodalom, finn nyelv	1
Montessori pedagógus, tanító	1

A globális nevelés megfogalmazásai

Kérjük, röviden fogalmazza meg, mit ért globális nevelés alatt!

1. A globális nevelés egy oktatási szemlélet, amely magába foglalja a következő területeket: békére nevelés, demokráciára nevelés, állampolgári felelősségre, aktív részvételre nevelés, interkulturális nevelés, környezeti nevelés. Röviden, a globális felelősségvállalásra nevelésről szól.
2. A globális nevelés egy oktatási szemlélet, melynek célja egyfajta érzékenység kialakítása a helyi értékekkel kapcsolatban.
3. A globalizáció által bekövetkezett változások feltárása (környezet, kultúra, életmód, gazdaság, technológia stb.), illetve ezen szempontokat figyelembe vevő szemléletmód.
4. A GYERMEKEINKET ÉRINTŐ természeti és társadalmi kihívásokra való felkészítés, érzékenyek legyenek a világméretűvé vált problémákkal szemben mind mint egyének, mind mint közösségek. Lássák az ok-okozati összefüggéseket, a folyamatokat tekintve lássák a jövő lehetőségeit a változtatásra, fennmaradásra.
5. A mindennapi élet globális problémáiról való ismeretátadást és közös gondolkodást.
6. A tanuló értelmi, érzelmi és társas készségeinek együttes fejlesztését a tantárgyi kereteken átívelően, a globális kérdések iránt érzékeny tanulók nevelését.
7. A tanulók olyan szemléletformálását, amely során összefüggésekben, ok-okozati relációkban ismertetjük meg velük a világban történő folyamatokat.
8. A világ elkerülhetetlenül össze van kapcsolva. Gazdasági, technikai, környezetvédelmi téren egyaránt. Ennek megismertetése, megkerülhetetlenségének hangsúlyozása a legfontosabb tényező az iskolai oktatásban és nevelésben.
9. Célja, hogy a világot, az eseményeket, történeteket, az ok-okozati összefüggéseket stb. egységben szemléljük, tapasztaljuk és értsük meg.
10. Alkalmazkodóképesség fejlesztése: személyiségfejlesztéssel, tehetséggondozással, nevelés a gyorsan változó világban való alkalmazkodásra, a globalizációs problémák megoldására, a biodiverzitás megőrzésére.
11. Annak megértése, hogy mind egy fajhoz tartozunk, és külső-belső jegyeink különbsége nem okozhat diszkriminációt.
12. Egy humánus világnézeti útmutató, amely segít megérteni a komplex világot.
13. Egy olyan szemléletformáló nevelés, mely érzékennyé teszi a gyerekeket a globális problémák felismerésére, és arra ösztönzi őket, hogy a maguk szintjén keressék a megoldásokat azokra.

14. Elsősorban a környezetünk védelmét, szűkebb környezetünk gondozását, ápolását, emberi kapcsolatok erősítését jelenti. Meglátni a természetben a szerepet, megfigyelni a körülöttünk fejlődő növények, állatok életét.
15. Minden tantárgyon átnyúló globális szemlélet kialakítása a tanulóknban, amely magába foglalja a környezeti nevelést, a fenntarthatóságot és a felelősségvállalást.
16. Nem egy oldalról közelítünk egy problémát. Minél több dolog között keresünk és találunk összefüggést. A különböző tantárgyak, programok, lehetőségek nem elkülönült világokat jelentenek, hanem egy összefüggő rendszert.
17. Nem tantárgyakra bontott szétforgácsolt, független információk átadása, hanem tárgyak közötti átjárás, összefüggésekre rámutatás.
18. Olyan szemlélet- és oktatási módot jelent, ahol a tanár-tanuló közötti interakcióban mindkét fél aktív résztvevője a tanulási folyamatnak olyan témákban, mint: globalizáció, fenntarthatóság, migráció, szegénység. Cél a tanulói mentalitáskultúra változása, érzékenyítés és felelős szemlélet kialakítása bolygónk jövőjét illetően. Természetesen még számos téma is kapcsolható ide, pl. demokráciára, multikulturalizmusra, toleranciára nevelés. A lista nem teljes. Összegezve: egy olyan attitűd kialakítása, ami a tanulók kognitív tudása mellett az affektív beállítódást segíti.
19. Olyan tematikák beemelése a tananyagba, amelyek az emberiséget és az élővilágot globálisan jelenleg és a közeljövőben, illetve perspektivikusan érintő problémákat foglalják össze.
20. Összefogó, felelősségteljes, komplex tudást fejleszteni az ok-okozatokról, a környezetünk és az ember, illetve az ember és ember kapcsolatáról.
21. Számomra a globális nevelés azt jelenti, hogy úgy alakítom az óráim menetét, hogy közben figyelembe veszem az aktuális társadalmi változásokat, reagálok azokra, ezekhez kapcsolódó témákat mutatok be, és dolgozunk fel együtt. Nemcsak egy nyelvet akarok megtanítani – legyen az a német vagy a magyar –, hanem képessé akarom tenni a diákokat arra, hogy kifejezzék gondolataikat, ne csak egy országgal kapcsolatban, ahol az adott nyelvet beszélik, hanem az egész világra vonatkozóan.
22. Tantárgyakon átívelő, az egyes tárgyak tanulása során szerzett képességek, tudásanyag felhasználása más tanulási szituációban.
23. W[aldorf] tanárként világos, hogy nemcsak a hazai viszonyok újratermelésén fáradozunk, hanem valami nagyobb egységként tekintünk az emberiségre, illetve a gyerekekre is. És ez tetten érhető egy csomó mindenben.

Az Ön tanítási gyakorlatában mely tantárgyak és mely témakörök vonatkozásában tudja bevonni a globális felelősségvállalásra való nevelés bizonyos részterületeit?

1. a fent említett területek mindegyike
2. alapvető emberi jogok, globális kérdések
3. állampolgári ismeretek, a 20.század történelme, gyarmatosítás, globalizáció
4. állampolgári nevelés
5. bármely témakör
6. béke, demokrácia, emberi jogok, állampolgári ismeretek, más kultúrák
7. beszélgetés aktualitásokról
8. emberi jogok, vezető pozíciók
9. energiatermelés, -felhasználás
10. kommunikáció
11. környezet, média, demokrácia, interkulturális
12. környezetvédelem
13. más népek kultúrája
14. ökológia, evolúció, genetika, etológia
15. pl.: Mi dolgunk a világban?
16. szöveges feladatok
17. természetföldrajz
18. újrahasznosítás
19. vizsgatémakör: Nature and environment
20. a fent említett területek mindegyike
21. a fentiek ugyanúgy
22. bármely tanított témakör
23. demokrácia, interkulturális
24. Én és a világom, Mi és a környezetünk, Mi és a mindenség
25. környezettudatosság
26. környezetvédelem
27. különböző projektmunkák segítése
28. légkör, vízrajz, településföldrajz, a globális gazdaság működése, demográfia, településföldrajz
29. médiaműveltség, környezetvédelem

30. nyelvvizsgára készülés
31. társadalomföldrajz
32. társak között
33. vizsgatémakör: Crime and punishment; Society
34. a fent említett területek mindegyike
35. a föld jövője, médiahasználat, környezetszennyezés, üvegházhatás
36. demokráciára, kritikus médiafogyasztóvá, aktív állampolgárrá nevelés.
37. KAHOOT
38. minden
39. minden témakörnél beszélünk róla
40. szabadtéri foglalkozás
41. vizsgatémakör: Egészséges életmód

KÉRJÜK, SOROLJA FEL, MILYEN SEGÉDANYAGOKAT HASZNÁL?

1. Aktuális információk a médiából, szervezett programlehetőségek, szakemberek meghívása, első kézből tapasztalatszerzés, képzés
2. Anthropolis kiadványok, interneten elérhető oldalak
3. Artemisszió, Amnesty
4. Compass, Anthropolis kiadványok
5. Filmek és videók
6. Internet kutatómunka egyes témakörökhöz
7. Interneten nyelvtanárok oldalain talált kvízek, angol nyelvű újságcikkek, mindmapek különféle témakörökben.
8. internetes anyagok
9. internetes források, a tanulók által gyűjtött anyagok, különböző reáliák a gyakorlati élet minden területéről
10. Környezeti kémia tankönyv, Panem Kiadó
11. OFI Etika könyvek 5–8. osztály; Has, Alkoss, Gyarapíts! Anthropolis Egyesület segédanyagok Webes felületek Zachor Alapítvány: IWitness platform, Barankovics Alapítvány online felület
12. online elérhető, főleg angol nyelvű forrásokat
13. Osztályfőnöki kézikönyv, technika, informatika könyvek, újságcikkek.
14. tanári kézikönyvek, videók
15. The world's largest lesson
16. Youtube-on található képek, videók.

KÉRJÜK, RÖVIDEN MUTASSA BE A SAJÁT FEJLESZTÉSŰ FELADATOT!

1. A Has, Alkoss, Gyarapíts kézikönyvben található a Virtuális víz problematikájáról.
2. a környezetvédelemmel kapcsolatos komplex feladat mely a tanulók aktív részvételére és kutatómunkájára épült
3. A Nature and environment témakörben a tipikus feladatok jellemzően a veszélyeztetett állatokra vonatkoznak, ezt a tematikát kidolgoztam veszélyeztetett növényfajokra. Projektmunkaként kapták a gyerekek, azt kértem tőlük, keressenek 10 endemikus hazai növényfajt, és írjanak rövid ismertetőket róluk. Gyűjtöttünk fotókat, amelyeket párosítaniuk kellett a növények nevével. A prezentációk után kvízt állítottunk össze a tanulókról. Ugyanebben a témakörben szintén projektmunkaként arra kértem őket, nézzenek utána konkrét környezeti problémáknak. Ehhez listát mellékeltem javaslatként, amelyről választhattak, de ők is előállhattak ötletekkel. Ilyenek szerepeltek rajta: A himalájai trekking-turizmus hatása a környezetre. A Nagy Korallzátony problematikája. Gigagát épül Etiópiában a Kék-Níluson... A kiválasztott témát feldolgozták rövid, általuk írt újságcikkek formájában, és prezentálták szóban is.
4. Antik kultúrák, Poliszok világa, Athén–Spárta, demokrácia, hétköznapi élet
5. most nincs időm erre
6. Táblarajz: minden tanuló felírta, a jelen társadalomban melyik értéket tartja legfontosabbnak – ezt követő vita közös értékrend kialakítás, konszenzus – negatívnál indoklás

KÉRJÜK, NEVEZZE MEG, MILYEN TOVÁBBKÉPZÉSEN VETT RÉSZT?

1. Anthropolis Egyesület tartott intézményünkben továbbképzést
2. Artemisszió
3. Az Anthropolis Egyesület képzésein
4. Eathink Globalis képzés Anthropolis
5. EAThink projekt
6. Környezeti nevelés, tehetséggondozás-tehetségfejlesztés
7. Szexuális nevelés az iskolában (Pestalozzi Intézet)
8. Waldorf tanárok világtalálkozója, 1 hetes műhelymunka, 1000 fő (pl.: ipari forradalmak hatása, vívmányai, ellenérzések, művészetek stb.) valamint minden évben nyáron szintén van egy 1 hetes továbbképzés

8

Summary

Global education through the eyes of Hungarian educators who responded to our survey

The present study was carried out on behalf of Anthropolis Association, within the international project titled “Global Issues – Global Subjects”, co-funded by the European Committee. The conceptual framework of the present study was determined by the concepts used in specialised materials selected by Anthropolis Association. In designing the research, we had four main objectives in mind: 1) to find the most suitable research tools to help determine what global education means for teachers; 2) to find those subjects, topic areas, and issues that allow the most global education content to be included in class; 3) to identify methods of organising learning that are most appropriate to process these contents, and 4) to see whether educators developed any tasks themselves with these objectives in mind, and if yes, what these tasks were. Another important aim of the research was to find out what kind of technical support teachers would welcome most, in other words, what are the tools that would help them best in applying this approach in their teaching practice.

To this effect, we designed a research plan based on a sort of triangular distribution – involving both quantitative and qualitative research techniques. The main element of the research was an online questionnaire, to which 341 teachers – with a proven interest in global education – were invited to respond. The online questionnaire centred on the topics listed above and was intended to provide a general overview of the situation. The in-depth analysis of the topic areas was meant to be based on a focus-group interview with teachers, and was supplemented by a partly structured interview with a head of school.

The timing of the research (June – September 2018) presented us with unexpected difficulties. The summer break proved to be unsuitable to reach 30 percent of the teachers included in the sample, even after sending several reminders. The questionnaire was filled by 10 percent of the target group therefore it is not possible to apply the data thus gained to a thorough statistical analysis. What the 52 completed questionnaires allow us to do is to take into account their information content with the help of qualitative analysis techniques, and to evaluate the open-ended questions in the questionnaire one by one.

Considering that our efforts to find enough participants among the teachers for the focus-group interview were successful only after the third try and the closing Facebook campaign carried out by Anthropolis with the purpose of advertising our questionnaire did not bring about a break-through in increasing the number of respondents, we are forced to explain this failure not only by inappropriate timing,

but by a general lack of interest from teachers' part as well. Global education as a topic, as a horizontal approach has been present in Hungary for about a decade only. Anthropolis Association has been at the heart of the process of implementing this approach in the country. However, the high rate of those not wanting to participate in the research suggests that the integration of this approach into today's public education practices is still insufficient.

However, based on the personal data of the 52 respondents we were able to outline a kind of respondent profile. This profile could be interesting to us because it reflects the main characteristics of that narrow group consisting of those educators who are active representatives of the global approach. In a sense, respondents of the online questionnaire and subjects of the focus-group interview can be regarded as ambassadors of global education. Therefore it is particularly important to see what this group of teachers is like since it is them who make this approach and perspective visible. A basic data gained from the profiling was that the vast majority of respondents were women; only one quarter of them were men. The median age of those who completed the questionnaire was 49 years. A fourth of them graduated from teachers' training colleges [in the pre-Bologna system, corresponding roughly to a BA now], a sixth of them had MA and 15 percent had a BA from a university. More than one third teaches in primary schools, and only 25 percent in high schools. 75 percent of the teachers reported that their students came from mixed social backgrounds. 14 percent of them teach English and ethics, 10 percent teaches biology, and they have been in the teaching profession for more than 23 years on average.

Participants of the focus-group interview follow a similar pattern: three of them are language teachers (two of them teach another subject too: one teaches mathematics, the other social studies), two of them are science teachers (with degrees in geography and biology), there is one special needs teacher and one is a coach. The majority of the participants have been in the profession for at least 20 years, but as opposed to respondents, they all work in higher education, three of them as senior masters.

These educators are of the opinion that global education and its many aspects (interdependencies, coping with social changes, understanding the perspective of other social groups, etc.), are more important for them than for their school.

From among different areas of global education, the most important ones, from the schools' perspective, are environmental education, sustainable development and media skills. Respondents said that from their own perspective, environmental sustainability, intercultural education and civic responsibility were the most important fields.

Respondents said they were able to discuss topics related to global education mainly in class and at extracurricular events at school. The so-called "project week" and home classes were also important from the perspective of global education.

According to respondents, global education is not supported by traditional teaching methods; in their own teaching practice, they prefer the project method, traditional group work and frontal learning. From among different branches of global education, they would like to try out mainly environmental education, education in gender equality, and media skills.

Ez a kiadvány az Európai Bizottság által társfinanszírozott
Komplex témák – sokrétű tantárgyak (CSO-LA/2017/388-121)
elnevezésű projekt keretében készült.
Magyar változat: Anthropolis Egyesület

Készült: 2019-ben. **Felelős kiadó:** Bán Dávid, elnök

Munkatárs: Vince Dániel (T-Tudok Zrt.)

Szöveggondozás, fordítás: Németh Orsolya

Grafikai tervezés, tördelés: Benes Mátyás

A kiadvány a szerzők véleményét tükrözi, a Bizottságot nem terheli felelősség a benne foglalt információk felhasználásának következményeiért.

Az Anthropolis szakirodalommal, módszertani bemutatókkal és workshopokkal segíti a globális nevelés szemléletének érvényesítését a formális és nem formális oktatás keretei között egyaránt.

www.anthropolis.hu

www.facebook.com/anthropolis.hu

anthropolis.iroda@gmail.com

anthro p o l i s

**KOMPLEX TÉMÁK
SOKRÉTŰ TANTÁRGYAK**

anthropolis